

Etusivu>Perhe- ja perintöoikeudelliset asiat>Ukrainasta saapuvat lapset – yksityisoikeudellinen yhteistyö

Ukrainasta saapuvat lapset – yksityisoikeudellinen yhteistyö

Venäjän Ukrainaan kohdistaman sotilaallisen hyökkäyksen vuoksi perheen turvaa vaille joutuneet lapset – rajat ylittävissä siviiliasioissa sovellettavat eurooppalaiset ja kansainväliset välineet.

Tämän tietokoosteen on laatinut siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto.

Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan nostaa esiin kysymyksiä Ukrainasta Euroopan unioniin siirtymään joutuneiden pakolaislasten tilanteesta. Asiasta tulee entistäkin monimutkaisempi, kun nämä lapset ovat joutuneet eroon perheistään joko siksi, että perheenjäsenet ovat jääneet Ukrainaan tai ovat pakolaisia toisessa jäsenvaltiossa.

Nyt on kiireellisesti varmistettava, että näitä lapsia suojellaan väkivallalta, riistolta, laittomilta adoptioilta, kaappauksilta, ihmiskaupalta ja lapsikaupalta. Sen takia on ehdottoman tärkeää käyttää välineitä, joilla suojellaan näiden lasten oikeuksia.

Eurooppalaisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä on välineitä, joilla varmistetaan lasten suojele, ja niihin sisältyy erityissäännöksiä sellaisten lasten suojelelta ja auttamisesta, jotka ovat tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen suoja, mukaan lukien hätätilanteissa, kuten aseellisessa selkkauksessa.

Tuomioistuinten toimivalta

Bryssel II a -asetuksen [1] 8 artiklan ja **Bryssel II b -asetuksen [2] 7 artiklan** mukaisesti tuomioistuimet jäsenvaltioissa [3] ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskeissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa. Ukrainalaisilla tuomioistuimilla on kuitenkin edelleen toimivalta, jos lapsen asuinpaikka oli ennen siirtymistä Ukrainassa. Yleisesti ottaen lapsen tavanomaisen asuinpaikan muuttaminen vie aikaa, ja tuomioistuimen on varmistettava, että tietyt vaatimukset täyttyvät.[4] Sen vuoksi EU:hun siirtyvällä ukrainalaisella lapsella ei todennäköisesti ole tavanomaista asuinpaikkaa EU:ssa vähään aikaan, eikä Bryssel II a -asetuksen 8 artiklaa ja Bryssel II b -asetuksen 7 artiklaa voida soveltaa monissa tapauksissa.

Bryssel II a -asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa ja Bryssel II b -asetuksen 11 artiklan 2 kohdassa säädetään myös toimivallasta, joka perustuu lapsen olinpaikkaan, kun kyseessä ovat pakolaislapset tai maastaan levottomuuksien vuoksi siirtymään joutuneet lapset.

Lasten suojelelta koskevan vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 52 artiklan 2 kappaleessa (luettuna yhdessä Bryssel II b -asetuksen johdanto-osan 25 kappaleen kanssa) kuitenkin täsmennetään, että tätä toimivaltasääntöä olisi sovellettava vain lapsiin, joiden asuinpaikka oli ennen siirtymistä jäsenvaltiossa. Jos lapsen asuinpaikka ennen siirtymään joutumista oli kolmannessa valtiossa, kuten Ukrainassa, olisi sovellettava vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen toimivaltasääntöä, joka koskee pakolaislapsia ja maastaan siirtymään joutuneita lapsia. Ukraina ja kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia (**Haagin konferenssi | 34 – tilannetaulukko**).

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että "[t]oimivalta, jota 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetaan, on pakolaislasten ja sellaisten lasten osalta, jotka kotimaassaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi ovat vailla asuinpaikkaa, sen sopimusvaltion viranomaisilla, jonka alueella nämä lapset ovat".

Lisätietoa vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen soveltamisesta ilman huoltajaa oleviin ja huoltajastaan eroon joutuneisiin lapsiin on saatavilla [täältä](#) ja [täältä](#).

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 8 ja 9 artiklan sekä **Bryssel II a -asetuksen 15 artiklan** ja **Bryssel II b -asetuksen 12 ja 13 artiklan** nojalla asia voidaan siirtää tuomioistuimeen, jolla on paremmat edellytykset asian käsittelyyn. Tämänhetkisessä tilanteessa tätä voitaisiin soveltaa Ukrainasta siirtyneen lapsen suojeleluun (esimerkiksi EU:hun ilman huoltajaa saapuvaan lapseen), kun toimivaltainen viranomais saa tietää, että lapsella on perheenjäseniä toisessa jäsenvaltiossa. Sellaisessa tilanteessa ensimmäinen jäsenvaltio voi pyytää toimivallan siirtämistä, jos lapsella on erityinen side toiseen jäsenvaltioon ja jos siirto olisi lapsen edun mukaista.

Bryssel II a -asetuksen ja Bryssel II b -asetuksen soveltamisen avuksi on julkaistu hyödylliset käytännön oppaat, jotka ovat saatavilla [täältä](#).

Sovellettava laki

Sotilaallisten hyökkäysten tapauksessa **vuoden 1996 Haagin yleissopimus** on tärkeä väline, jolla suojellaan lapsia, mukaan lukien ilman huoltajaa tulevat tai huoltajastaan eroon joutuneet ja turvapaikkaa hakevat lapset. Ukraina ja kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia (**Haagin konferenssi | 34 – tilannetaulukko**).

Olisi huomattava, että vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 16 artiklan 1 kappaleen mukaan kysymykseen **vanhempainvastuun määräytymisestä** lain nojalla sovelletaan sen valtion lakia, jossa lapsella on asuinpaikka, eli tässä tapauksessa Ukrainan lakia niiden lasten osalta, joiden asuinpaikka on siellä. Sama koskee vanhempainvastuun määräytymistä sopimuksen tai yksipuolisen oikeustoimen nojalla (vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 16 artiklan 2 kappale). Sen lisäksi vanhempainvastuu, joka on olemassa sen valtion lain mukaan, jossa lapsella on asuinpaikka, säilyy myös sen jälkeen, kun lapsen asuinpaikka on siirtynyt toiseen valtioon (vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 16 artiklan 3 kappale). Myös vanhempainvastuun käyttöön sovelletaan sen valtion lakia, jossa lapsella on asuinpaikka (vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 17 artikla).

Tämän lisäksi vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 23 artiklassa määrätään toimenpiteiden muodollisesta **tunnustamisesta** ilman eri vahvistusta kaikissa muissa sopimusvaltioissa. Näin ollen yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluva Ukrainan toimenpide tunnustetaan automaattisesti muissa sopimusvaltioissa ilman muodollista tunnustamista. Tästä seuraa, että **Ukrainan toimenpiteet pysyvät voimassa EU:ssa**.

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 18 artiklassa selvennetään vielä, että sopimuksen 16 artiklassa tarkoitettu vanhempainvastuu voidaan lakkauttaa tai sen käyttöön liittyviä ehtoja voidaan muuttaa tämän yleissopimuksen mukaisin toimenpitein. Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 15 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että "[k]äytettäessä II luvun määräysten mukaista toimivaltaansa sopimusvaltioiden viranomaiset soveltavat omaa lakiaan", mistä seuraa, että sopimuspuolet soveltavat kansallista lainsäädäntöään näissä tapauksissa.

Lisätietoa vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen soveltamisesta ilman huoltajaa oleviin ja huoltajastaan eroon joutuneisiin lapsiin on saatavilla [täältä](#) ja [täältä](#).

Keskusviranomaisten välinen yhteistyö

On otettava huomioon, että **vuoden 1996 Haagin yleissopimuksessa** nimetyn Ukrainan keskusviranomaisen toimintakyky on kärsinyt ja saattaa olla tilapäisesti rajoittunut meneillään olevan kriisin johdosta.

Kun on kyse jäsenvaltioiden keskusviranomaisten välisestä yhteistyöstä (esimerkiksi kun jäsenvaltioon sijoitetulla lapsella on sisaruksia toisessa jäsenvaltiossa), voidaan soveltaa **Bryssel II a -asetuksen [1] 55 ja 56 artiklaa** tai **Bryssel II b -asetuksen 80 ja 82 artiklaa**.

Sijaishuollon tapauksessa voi olla hyödyllistä tutustua jäsenvaltioiden Euroopan oikeusportaalissa julkaisemiin tietoihin rajat ylittävää sijoittamista koskevasta menettelystä sekä sijaisperheistä. Ne ovat saatavilla [täältä](#).

Bryssel II a -asetuksen ja Bryssel II b -asetuksen soveltamisen avuksi on julkaistu hyödylliset käytännön oppaat, jotka ovat saatavilla [täältä](#).

Miten siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto voi auttaa?

Siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto tukee EU:n siviilioikeuden alaan kuuluvien säädösten käytännön soveltamisessa.

Keskusviranomaisten lisäksi voit ottaa yhteyttä jäsenvaltiosi siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteeseen, jos sinulla on erityinen ongelma rajat ylittävissä tapauksessa. Yhteyspiste voi esimerkiksi tiedustella pyynnön senhetkistä tilaa, auttaa tuomioistuinten välisessä yhteydenpidossa tai etsiä toisen EU:n jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot.

[Lisätietoa siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisesta verkostosta ja sen tarjoamasta avusta](#)

[Ota yhteyttä kansalliseen yhteyspisteeseen](#)

Hyödyllisiä linkkejä

Tietoa Ukrainan lainsäädännöstä

[Tietoa lastensuojelua ja ilman huoltajaa olevia lapsia koskevasta Ukrainan lainsäädännöstä](#) (217 Kb)

[Ukrainan pääministerin kehoitus kieltää ukrainalaisten lasten adoptointi valtioiden välillä](#) (92 Kb)

[Kysymyksiä ja vastauksia Ukrainan perheoikeudesta](#) (257 KB)

Monikielinen verkkolomake ukrainalaisille lapsille, jotka matkustavat EU:hun tai asuvat EU:ssa. Tällä lomakkeella Euroopan unioniin matkustavien ukrainalaisten lasten vanhemmat tai lailliset edustajat voivat ilmoittaa, kuka on vastuussa lapsen kanssa matkustamisesta ja/tai vanhempainvastuun käytöstä.

Keskusviranomaiset:

[Bryssel II a -asetus](#)

[Bryssel II b -asetus](#)

[Lasten suojelua koskeva vuoden 1996 Haagin yleissopimus](#)

[Haagin konferenssin tiedote Ukrainaan kohdistuneen aseellisen konfliktin vuoksi perheen turvaa vaille joutuneista lapsista](#)

[Lasten suojelua käsittelevä osio Haagin konferenssin verkkosivustolla](#)

[Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen soveltaminen ilman huoltajaa oleviin ja huoltajistaan eroon joutuneisiin lapsiin](#)

[Selitysmuistio vuoden 1996 Haagin yleissopimuksesta](#)

Euroopan oikeudellisen verkoston julkaisut (mm. Bryssel II a - ja Bryssel II b -asetuksen soveltamisoppaat) ovat saatavilla [täältä](#)

[Holhoojan käsikirja:Ukrainasta pakenevien ilman huoltajaa olevien lasten tilapäinen suojele](#)

Komission tiedonantoja:

[Ukrainan sotaa pakenevien vastaanottaminen: Eurooppa valmistautuu vastaamaan tarpeisiin](#)

[Lasten suojele muuttoliikkeen yhteydessä](#)

[Tietoa tilapäistä suojelua koskevasta direktiivistä](#)

---

[1] Bryssel II a -asetus korvataan Bryssel II b -asetuksella 1. päivästä elokuuta 2022 alkaen, mutta Bryssel II a -asetusta sovelletaan edelleen, jos menettely on pantu vireille ennen 1. elokuuta 2022.

[2] Bryssel II a -asetuksen 2 artiklan 1 alakohdan ja Bryssel II b -asetuksen 2 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan mukaan 'tuomioistuimella' tarkoitetaan jäsenvaltioiden kaikkia viranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia näiden kahden asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

[3] Näitä asetuksia ei sovelleta Tanskaan, joka soveltaa vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen vastaavia toimivaltasääntöjä.

[4] Tulkintoja "vakinaisen asuinpaikan" käsitteestä löytyy mm. unionin tuomioistuimen tuomioista asioissa [C-523/07](#), [C-497/10 PPU](#), [C-376/14 PPU](#), [C-111/17 PPU](#), [C-512/17](#) ja [C-393/18 PPU](#).

Päivitetty viimeksi: 01/02/2023

Tätä sivustoa ylläpitää Euroopan komissio. Sivuston tiedot eivät välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa. Komissio ei ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. EU:n sivustoihin sovellettavat tekijänoikeussäännöt löytyvät oikeudellisesta huomautuksesta.